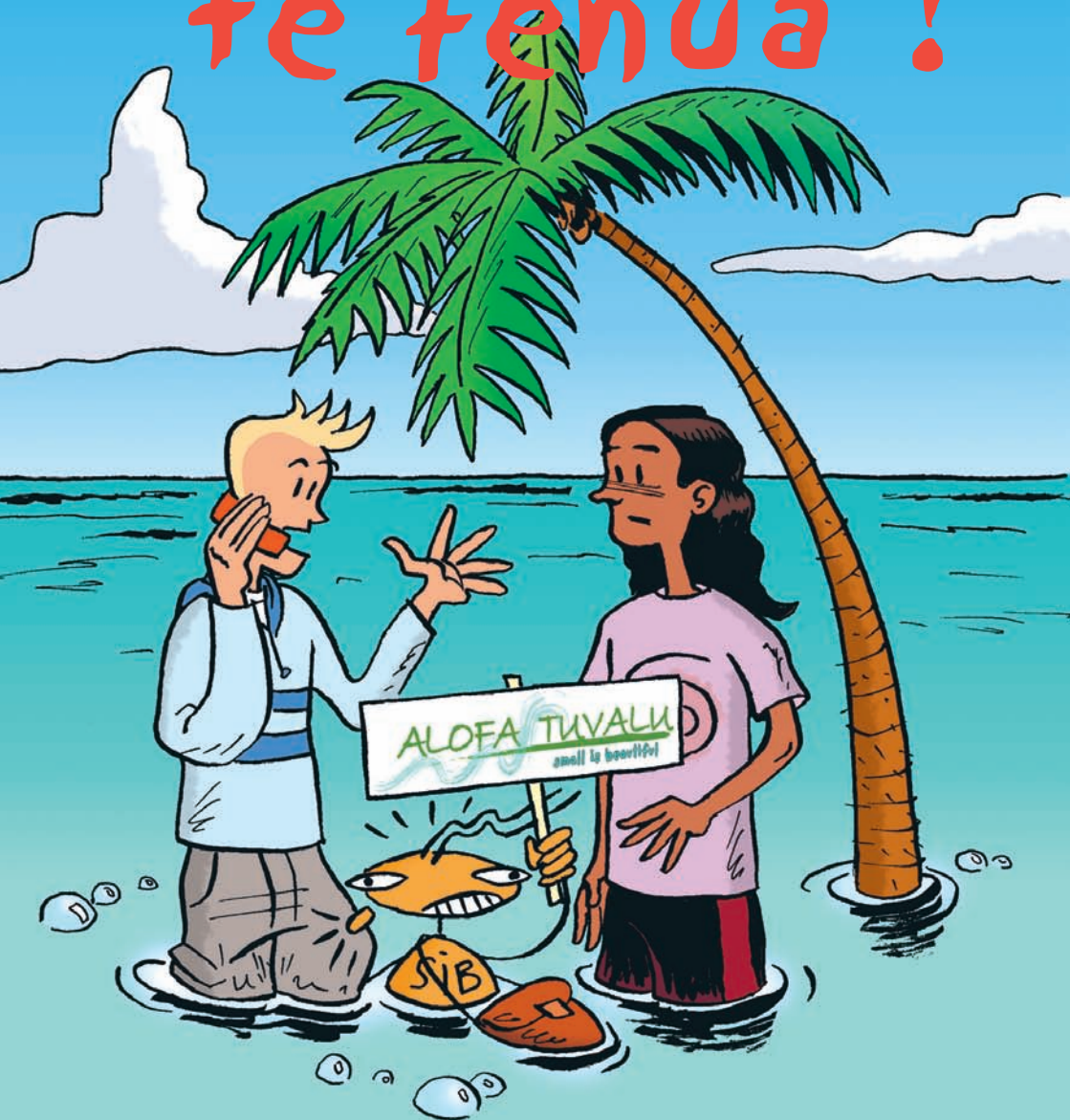

Ua paremo te fenua !

A tūru ana'e ia Tuvalu,
a riro o ia i te mo'e!

Tuvalu

10 ('ahuru) matahiti tō Hugo e tō Mamaua. Tē noho nei o Hugo i roto i te ho'e 'oire rahi no te pae Europa mā, 'are'a o Mamaua, tē noho ra 'ia i Tuvalu.

Tuvalu, o te Hau na'ina'i roa a'e 'ia o te ao ato'a nei. la fa'aauphia e te 'oire no Pari, ua tāta'i-'ahuru te rahi o Pari ia na.

E ta'amotu o Tuvalu, e tai'ohia e 9 (iva) fenua. Tei te pae to'o'a ō te rā i te fenua Auteraria e i te pae Apato'erau ia Fiti. la hi'ohia te hoho'a ō te ao nei, tei te tahi roa atu 'ia pae, i te ātea-'ē-roa.

E reo tumu tō te ta'ata Tuvalu. 13 ('ahuru mā toru) reta o tā na e fa'a'ohipa.

Tau matahiti i teie nei, ua ha'apāpūhia teie parau 'āpī : e fārerei o Tuvalu i te ho'e fifi rahi ri'ari'a mau... E tupu te tahi vero ta'a'ē mau : e hau roa atu ā te rahi ō te mau 'aremiti, e hau roa atu ā te miti ia nanu mai. E vaipu'e te miti i ni'a i te fenua, e 'ore ai te pape-ua e mo'e fa'ahou na raro i te repo fenua. E 'ama te mau hotu fenua i te miti. la pa'a'ina te mata'i rorofa'i, 'aore te mau ra'au e ti'a fa'ahou mai i te pū ō te mata'i, ua hi'a 'ia ra'au. A fati mai ra 'aremiti, a pau 'ia one tahatai. A fati mai ra 'aremiti, a pau one tahatai. A fati mai ra 'aremiti, a pau 'ia repo fenua. Ua pau 'ia tahatai.

Ua tau i te huru ō te reva. E ti'a tātou ! la 'ore, 'a'ita e 'apera'a, e 'imi teie na 11 000 (ahuru mā ho'e tauatini) ta'ata Tuvalu i te ora i te tahi fenua 'ē atu. Ua 'ere 'ia i te fenua.

Mai te peu te reira ra, e riro 'ia o Tuvalu 'ei nuna'a mātāmua roa nō te ao ato'a nei o tē fa'aū i teie huru fifi.

E aha Te tauraa o te huru o te reva?

E mea ohie roa !

I ni'a i te Fenua, te anureva 15 teteri ia maoti te ahu horo'a hia i te mahaeraa o te puohu paruru o te ao nei. Aita anae, e naehia 18 teteri, ua mou tatou !

Na te hihimahana e e nao'ahia nei te fenua e tamahanahana i to tatou nei ao.

E anapa teie mau hihi mahana i ni'a i te paraneta e faaoihia atu ai i te aore.

E tapea mai te mau ata i te tahi e aore ra e horomiihia te tahi e te mau mahu o te puohu paruru o te ao nei, mai te matai ino. Na teie na faanahoraa e tano ai to tatou oraraa i te ao nei !

Te fifi ra, o te rahi otia ore o te mau ohipa a te taata e e faatupu nei e e faaapiapi te reira i te mata'i ora e haati nei ia tatou. E te ahu uana nei te ao nei. Teie ia e pii hia nei te tauraa o te huru o te reva. Te tahe nei te mau poro toetoe, te teitei nei te moana te tupu nei te mau miti faa'i e te 'u'ana roa atu ra te mau vero rarahi. Eita e roa'a faahou i te mau mea oraora i te tapapa i te tau e e mou ratou, e mai te peu e, e vaiho noa hia, o te mau nunaa o teie ao te overe mai te 'aiha ra te huru.

Na vai te hape ? Na tatou ia. Na te mau manureva, te mau pereoo, te mau fare faatupuraa ohipa e faarue nei te mai ino, te faaapu, te mau matini faaveavearaa e te faatoetoeraa.

A amui anae, na roto i te tahi mau ravea haihai o te mau mahana atoa, e roaa ia tatou i te faa iti i teie tauraa rahi o te huru o te reva e e faaora ia tatou i te nunaa tumu no Tuvalu. O ta Hugo, o ta Mamaua e o Sib e faatia atu i teie parau.

Te haere nei o Tuvalu i hea
Titi no te arapoa nui
Te haere nei, ua ite oe
I roto i te uriuri o te mau...
I roto i te hohonu o te moana hio noa nei
Ite noa nei tatou
Paremo nei o Tuvalu
Mai te tarao ia no Venise
Ia hinaaro oe ia ite mai oe
Paruru ia Tuvalu
O te hinaaro onoono
No te taata o te tau
Moemoea tahito
Paruru ia Tuvalu
E paruru ia ia tatou

Kent, tiunu 2005

* TALOFA = LA ORANA.

LA ORANA. O SIB TO'U IOA. TE HIOHIO NEI AU I TE NATURA. E APEE AMUI TATOU I TE HOE MAHANA ORAHIA E HUGO RAUA O MAMAU. TE NOHO NEI O HUGO I TE HOE OIRE RAHI O TE FENUA FARANI E O MAMAU I FUNAFUTI. TEI TE TAHI OTI'A O TE AO NEI TE TAHI I TE TAHI.

*LA AO IO HUGO, TE PO KA IA IO MAMAU E IA TOETOE IO TE TAHI TE YEAVEA KA IA IO TAHI. TEIE O HUGO I TE AHIAHI O TE PO NOERA AREA O MAMAU TEI KOTO IA OIA TEE TAU PAFAKAA.

A HIO MAI!
TE OPERE
NEI AU I TE
MOMONA E
TE PUEHU
MAERO!

TEI TE POIPOI TATOU.

I TEIE NEI
UA TAA IA
TATOU E
TE ORA TE
TAHI E TE
TAHI I NA
PORO TE AO
NEI. A HIO!
TEI TE HOE
VAHI O RAUA
I TAIME.
E MEA
OHIE AE.

TE TAMAU NEI O HUGO I TE
TAHERAA TAPE A POROMU
NOA AI I TONA NIHO. HOE TAIO
MAITAI! E MEA FAUFAA TE
PAPE!

TE UA NEI I TEIE POIPOI I FUNAFUTI. AITA ATU
AI NO TE HOPU I KAKO AE I TE TAHERAA PAPE
OTE PUNU FARE E UA I ROA TE MAU FARII
I TE PAPE UA!

TE MANAO
NEI O HUGO I
TE TUPOHE
TE MORI.

UA MOEHIA I TE TUPOHE I
TE PARUAI O TE RORO UIRA.
AIAAA, HOE PUEHU MAERO!

TE TAUTURU NEI O MAMAUUA I TONA
METUA TANE I TE PARURAA I TE PUAA I
TE TOEA MAA.

TAIO MAITAI TEIE,
I TE MAU PEHU E ROAA MAI
TE TAHI ITO API!!

IROTO I TA HUGO PIHA HAAPIIRAA, E MEA TO 'RETO' E MAU I PIHA IHO I TE AFATA MATINI FAATO'ETO'E

AITA TE MAU HAAMAKAMAKAMA E PIRI MAITA'I RA: EI TAI'O KEMU MAERO IA!

I TUVALU, MAI ROTO MAI TE UIRA I TE MATINI HINU NE'ONE'O MAU! TERA RA, E TAMAUHIA TE MATINI UIRA ITO MAHANA, E TE ITO MATA'I.

NO TE AHA PAI 'AITA I RAVE A'E NA! TERA FAAHOU TE KEMU MA'ERO!

I TE AVATEA, TE TAM'A NEI O HUGO I TE FARE TAM'A ARAA I TE FARE HAAPIIRAA

'AITA ATU AH! ET'A TA TATOU!

AITA EE "LASAGNES" TA TATOU!

I TUVALU, NA TE MAU METUA VAHINE E 'AFA'I MAI TE MA'A

IA PAIA ANA'E E FAAHAERE TE 'OROMETUA I TE MAU TAMAKII I NI'A I TE MAHORA FAA'ETA 'ETARAA TINO A TE 'OIRE.

TEIE MAHORA I FUNAFUTI E TAURAA MANUREVA IA. E TORU RERERAA MANUREVA I TE HEPETOMA.

I ROTO I TE PIHA TAVIRAA 'AHU, I MURI
MAI I TE HA'UTIRAA, E HAPURAA PAPE IA.

A ARA! 'EIAHA E
HAAMAU'A I TE PAPE,
'AITA ANA'E...

I TE FARE HAAPIIRAA A MAMAU, UA FAATUPUHIA
TE HO'E AMU'AMURAA NO TE FAHANAHANA I
FAAFA'EARAA HAAPIIRAA.

GRRR!!
E MAU PEHU IINO
ANA'E'E'ITA
E PE!

UA TAE I TE HOPEARAA HAAPIIRAA. PŪ PEREOO

E TAPE'A NOA Ā OE
TA 'OE MAU PUTA PAPA'I
TAHITO?

PŪ PEREOO

E, NO TE PAPA'I
I MURI MAI. TE
FAA'OHIPA FAAHOU
NEI!

TE 'OHI NEI O MAMAU E TONA MAU HOA I TE
MAU PUNU PAPE MONAMONA E PU'E NOA NEI. A
HO'O ATU AI I TE FEIA FAAOHIPA FAAHOU I TEIE
MAU TAO'A. E MAI MONI PUTE IA

A PITI
IA TAI'O
MAITA'I!

E IA OTI, E HAUTI MAITA'I IA RATOU MAI TE MAU TAMARII ATO'A O TE AO NEI.

FAAHEE I NI'A I TE TAHUA
TAPE'ARAA PEREOO...

...HOPUHOPURAA I ROTO I TE HAAPVERAA
PAPE UA.

TE TAU FAAPA'ERAA TEIE. I TEIE PŌ,
E HA'UTI IA O HUGO I TANA HA'UTI RORO UIRA.

TE TAUTURU NEI O MAMAU! TONA METUA
VAHINE NO TE TUNU I TE MA'A NO TE ORO'A
ORIRAA E TE HIMENE TUMU O TE PŌ

* FATELE: OROA ORIRAA E TE HIMENE.

TEI TE FARE TEATARAA TE MAU METUA O
HUGO. NA TONA TUAHINE PAARI E HAAPA'O IANA.

UA HORA NO TE TA'OTO.

E ORARAA TAA'E TO HUGO RAUA O MAMAU IA HI'O ANA'E HIA TERA RA, RAVE RAHI TU'ATIRAA. E AU ROA RAUA I TE HI'O I TE MAU HOHO'A I ROTO I TE 'AFATA TEATA.

TE VAI NEI TA'U RIPENE HOHO'A' HARRY POTTER.

TE VAI RA TA 'OE AFATA TAI'ORAA HOHO'A' UIRA?

E. UA INO PAI TE MATINI RIPENE TAHITO, E UA FAARU'E HIA!

FAARU'E HIA? I HEA? E MEA HU'A ROA TO 'OE MOTU. 'AITA E VAHI E TI'A IA FAARUEHIA TE PEHU!

'OIA MAU! UA TEITEI RO TE MAU PEREOO PE. E UA VAI HERE NOA TE MAU MATINI ROKO UIRA I TE PAE PORUMU!

E TE NIUNIU PARAUPRAU 'AFA'IFA'I? TE VAI NEI TA 'OUTOU? I TE FENUA FARANI, 35 MIKIONI TAATA E FAA'OHIPA NEI I TE REIRA TAO'A E TE TAU NEI RATOU I TE MAU 18 'AVA'EATO'A?

E PAI E, E TI'A ATO'A I TE PAHI UTA TAUHAA E FAAHO'I ATU I TE MAU PEHU I TE VAHI I HAMANIHA TE TAUHAA...

E AORE RA I TE VAHI I FAATAAHIA NO TE FAAMAITA'I FAAHOU I TEIE MAU TAO'A! E ITI MAI IA TE TUINORAA I TE AHO REVA E E OAOA IA TE AO NEI!

NO TE TAUTURU IA TUVALU A TAUTURU APITIPITI ANA'E!!

I TEIE TAIME RA, ETATA'I PITI IA TE TAI'O MAITA'I NA ORUA!

<<AITA VAU E TI'ATURI NEI E IA TAE I TE HO'E MAHANA, E FAARU'E AU IA
TUVALU, TOU FENUA 'AI'A, O TE PAREMO I TE MITI FAAI. TE HERE NEI AU I
TO'U FENUA E TE HINAARO VAU I TE ORA NOA I 'U NEI.>>

<<E PORO'I TEIE I TE MAU TAATA ATO'A O TE AO NEI: A HI'O MAI I TEIE
FENUA ITI NA'INA'I ROA 'OIA O TUVALU... 'OIA MAU, TE FAA 'OHIPA RAHI
NEI OUTOU I TA OUTOU MAU FAUFAA, A HAAMANA'O MAI RA I TE MAU FENUA
RII NO PATITIFA, NA REIRA ATO'A I TE TAHI ATU MAU FENUA.>>

<<'AITA ATU E VAHI AU ROA 'OIA TE FENUA 'AI'A, NOATU TE MAU FIFI. TE
'ITE NEI AU E TE INO NOA ATU RA... TERA RA, A HAERE MAI E A HI'O MATA I
TE HEEURI O TE FENUA. A HAERE 'OI'OI MAI, A HI'OHIO TITE'A MATA HOPU
MITI HOI OUTOU I TEIE FENUA...>>

TE 'API MATIE

Farii pape : e haapu'eraa i te pape a faa'ohipa atu ai i muri mai no te inu, te tam'a, te horo'i i te 'au'a e 'aore ra no te tpu'u'a i te ahu.

Afata 'auri : e mau afatu auri rahi farii raa pehu faataahia.

Te mau ito api : te mau mā'a pua'a ia a mamaua e horo'a mai nei i te ito. Ia tape ana'e hia e mahu mai ia te "methane". Msai roto i teie mata'i mahu, e roa'a mai te ito.

Te repo haamaita'i hia : te mau paa hotu e faahotu mai te repo. A haaputu atu e a tuu atu i roto i te ho'e faarii rahi, a hurihuri tamau tau hepetoma i te maoro e i muri iho a tuu atu i ni'a i te mau ā'a e na te hiti o te tumu ra'au. E mea maita'i!

Te matini haru mata'i : na te ho'e tira tamau hia e toru rapa o tei faa'ohu hia e te mata'i: e horo'a mai ia i te uira.

Te mau apa'apa haru hihi mahana : na teie mau 'apa'apa hi'o, tamau hia i ni'a i te tapo'i fare, e haru mai i te ito mahana no te horo'a i te uira e te mahanahana. Na reira ato'a te mata'i, te tahora pape, te moana, te ahu o te fenua, e te vai atu, e ito maita'i ana'e teie e 'eita e faa'ino i te aho ora.

Te mau overe o te tauraa o te huru o te reva : e riro te fenua Tuvalu i te mo'e i roto i te moana no te tauraa o te reva. E faaru'e ia te taata tumu i tona 'ai'a e o ratou te mau taata matamua e overe. I roto i teie ao, te vai ato'a ra teie fifi i ni'a i te fenua: Potiti, Aklaska, Peretiria ...

Ua ite anei 'oe?

- Te ho'e 'omo'i mori uira amu ore e amu ia oia e pae a'e iti raa i te uira e e faaohipa oe ia na tata'i vau a'e i te maoro.

- Te mau matini tunu ma'a puai pae e amu ia e pae a'e iti raa i te uira ia faaau hia i te tahi atu.

- Ia tapo'i ana'e oe i ta titata, e iti mai ia te 'amu i te uira e pae a'e haehaaraa.

- 122 mirioni pute urina e tu'ino nei i te mau tahatai o te fenua farani. E pohe ia te mau animara e ora nei i roto i miti na reira ato'a te mau manu. Teie mau pute urina e vai ratou 450 a'e matahiti.

- 40 i ni'a i te 100 o te taata e ora nei i teie ao ua erehia i te pape ora.

E tao'a faufaa mau te pape.

Te mau rave'a

Aita ā i maoro e ia amui an'e tatou e roa'a ia tatou i te faaora i te ao nei!

Nahea? Ma te faaiti raa i te faa'ohipa i te mau ito mai te faaiti i te pāpe ve'ave'a, te faamahana-hanaraa, te huti rahi i te uira... O oe ato'a: a ti'a! A ma'iti mai e 3 ohipa i roto i te 5 o teie tabura e a tapa'o atu ei opuaraa papu e a faaho'i atu i te mau tamarii no Tuvalu ma te apiti atu i te ho'e hoho'a nene'i i teie vahi:

Alofa Tuvalu

30, rue Philippe Hecht 75019 Paris (FRANKREICH)

No te turu raa i teie faanahoraa:

www.defipourlaterre.org

Ei avei'a no te Ao nei.

1. Te tupohe nei au i te mau mori, na reira ato'a te mau matini uira ma te 'ore e vaiho ia tia'i mohimohi noa, te tapiri maita'i nei au i te opani o te faato'eto'eraa mā'a.

2. E fa'iti mai au te te mata'i faato'eto'e e e iriti au i te mau haamaramarama.

3. E hopu haapeeppee noa vau i te pape tahe eiaha ra i te pape haapu'e. E faa'ohipa vau i te pape ve'ave'a mai te mea e e titauhia.

4. Te faatura nei au i te mau ture o nau *F* e toru: *F*aa'iti i te mau farii pū'ohu, *F*aaohipa i te tahi pae o te mau 'api parau, e *F*aaamaita'i i te mau pehu ma'itihia.

5. E taahi au no te haere i te vahi fatata e aore ra ma te taataahi i te pereoo taataahi e imi au i te rave'a no te rave i te mau pereoo auahi uira eiaha ra i te manureva.

E no te faahope, a tatara atu i to oe nau metua, to 'oe mau hoa, i te mau 'orometua haapii i te mau 'ohipa faufaa ato'a o ta 'oe i haapii mai, mai roto mai i teie puta. Ia 'apiti ato'a mai ratou ia 'oe no te parururaa i to tatou Ao.

Te parau fafau

Je fafu nei au e e tauturu vau ia Hugo e o Mamaua i te faaoraraa i te paraneta ma te faa'ohipa i te irava:

1-

2-

3-

TO'U PA'ERAA :

TA'U HOHO'A

TO'U I'OA:

TO'U VAHI NOHORAA:

TA'U AFATA RATA RORO UIRA:

Ta'u hoho'a

NA OUTOU I TEIE NEI !

Hoho'a e te ha'utiraa : **Kent**

'Aamu : **Gilliane Le Gallic, Fanny Héros**

'Ū faanehehehe : **Christine Couturier**

Te api neneiraa : **Line Lavesque, Elisabeth May**

Huriraa parau : **Lee Rurua**

Tauturuhia : **Isabelle Clostre, Alix Graillot, Raphaëlle Margail, Patricia Clary, Lisbeth Berger, Antonin, Benjamin**

Mauruuru ia : **Yves Leers, Valérie Martin, Denis Tappero, Claire Bonneville, Cécile Gaspar, Elena Gorchakova, Te mahana o te fenua, te papa'i parau tumu no ePatifita, Ite ve'a a te mau tamarii e i te mau taata Tuvalu ato'a !**

A l'eau, la Terre!

Sauvons Tuvalu

Faanahoraa na : **ALOFA TUVALU / ADEME**

ADEME

www.ademe.fr

Alofa Tuvalu

30, rue Philippe Hecht 75019 Paris (FRANCE)

www.alofatuvalu.tv

